

به نام خدا

راهنمای تدریس خلاق در دوره ابتدایی

مولفان :

محمدعلی بیگدلی

معصومه قنبری

کبری عیوضی

زهرة عبدی گواشینی

اشرف بوشهری

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: بیگدلی، محمدعلی، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور: راهنمای تدریس خلاق در دوره ابتدایی/ مولفان عالیه درودی درودزنی،
مهدی فلاح نوش آبادی، مریم محسن بیگی، هایده کلاه کج، لیلا آقامیرزایی.
مشخصات نشر: ارسطو (سازمان اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۶۹-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص ۱۴۰-۱۱۱.
موضوع: تدریس خلاق - دوره ابتدایی
شناسه افزوده: قنبری، معصومه، ۱۳۷۴
شناسه افزوده: عیوضی، کبری، ۱۳۵۴
شناسه افزوده: عبدی گواشینی، زهره، ۱۳۵۹
شناسه افزوده: بوشهری، اشرف، ۱۳۶۴
رده بندی کنگره: LB۳۰۴۶
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۵۶
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۱۴۶۹۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: راهنمای تدریس خلاق در دوره ابتدایی
مولفان: محمدعلی بیگدلی - معصومه قنبری - کبری عیوضی
زهره عبدی گواشینی - اشرف بوشهری
ناشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۲۶۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۶۹-۴
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۵	فصل اول: شکوفایی خلاقیت در کلاس درس
۵	پذیرش خلاقیت: کاتالیزوری برای یادگیری مؤثر
۷	شکستن سنت ها: قدرت رویکردهای تدریس خلاق
۱۰	پرورش فرهنگ خلاق کلاس درس
۱۳	نقش معلم در پرورش خلاقیت
۱۵	غلبه بر چالش ها: ایجاد بنیادی برای اکتشاف خلاق
۱۷	اتصال خلاقیت به برنامه درسی: رویکردی کل نگر
۲۰	فضاها و منابع خلاق برای کلاس های ابتدایی
۲۳	بینش از تحقیقات آموزش خلاق
۲۷	فصل دوم: استفاده از هنر در آموزش ابتدایی
۲۷	ادغام هنرهای تجسمی: فراتر از رنگ آمیزی
۲۹	کاوش های تئاتری: نمایش و نقش آفرینی در یادگیری
۳۱	هارمونی در آموزش: تاثیر موسیقی
۳۴	رقص از طریق یادگیری: ترکیب حرکت و رقص
۳۶	بوم نوشته شده: نوشتن خلاق در دبستان
۳۸	جادوی داستان سرایی: تخیلات جذاب
۴۰	فناوری به عنوان یک ابزار خلاقانه در ادغام هنر
۴۲	مطالعات موردی: اجرای موفق آموزش مبتنی بر هنر
۴۵	فصل سوم: ریاضیات به عنوان یک ماجراجویی خلاق
۴۵	بازاندیشی در آموزش ریاضی: یک دیدگاه خلاق
۴۷	تجسم ریاضی: نمایش های گرافیکی و مدل های خلاقانه
۴۹	بازی ها و معماهای خلاق ریاضی در آموزش ابتدایی
۵۲	قصه گویی در ریاضی: روایت ها و حل مسئله
۵۴	ادغام هنر و ریاضی: جایی که خلاقیت با محاسبه روبرو می شود

ارتباطات دنیای واقعی: ایجاد ریاضیات مرتبط و خلاقانه	۵۶
نقش فناوری در تدریس خلاق ریاضی	۵۸
سنجش خلاقیت در آموزش ریاضی ابتدایی	۶۰
فصل چهارم: هنرهای زبان و بیان خلاق	۶۵
فراتر از خواندن متعارف: خلاقیت در کاوش ادبی	۶۵
ماجراهای نویسندگی خلاق: نویسندگان جوان الهام بخش	۶۷
کاوش زبان از طریق درام و اجرا	۶۹
سواد چندوجهی: درگیر کردن حواس در هنرهای زبانی	۷۱
ساخت واژگان خلاق: بازی با کلمات و بازی های زبانی	۷۴
داستان سازی و خلاقیت روایی	۷۶
ابزارهای فناوری برای هنرهای خلاقانه زبان	۷۸
راهبردهای ارزیابی بیان خلاق در سواد	۸۱
فصل پنجم: مطالعات اجتماعی: سفر خلاقانه در زمان و مکان	۸۵
بازاندیشی تاریخ: رویکردهای خلاقانه به مطالعات اجتماعی	۸۵
ماجراهای جغرافیا: کاوش خلاقانه جهان	۸۷
جان بخشیدن به مسائل اجتماعی: خلاقیت در آموزش مدنی	۸۹
جشن های فرهنگی: دیدگاه های گوناگون در مطالعات اجتماعی	۹۱
یادگیری مبتنی بر تحقیق در مطالعات اجتماعی: پرسشگری و خلاقیت	۹۴
ارتباطات خلاق: ادغام هنر در مطالعات اجتماعی	۹۶
فصل ششم: یادگیری دانش آموز محور: پرورش خلاقیت از طریق	۹۹
تغییر به کلاس های درس دانش آموز محور	۹۹
تشویق کنجکاوی و تحقیق	۱۰۱
انتخاب و صدا: توانمندسازی دانش آموزان در یادگیری	۱۰۳
یادگیری پروژه محور: رویکردی خلاقانه به برنامه درسی	۱۰۶
ارزیابی خلاقیت در محیط های دانش آموز محور	۱۰۸
منابع و مآخذ	۱۱۱

فصل اول

شکوفایی خلاقیت در کلاس درس

پذیرش خلاقیت: کاتالیزوری برای یادگیری مؤثر

در سال‌های اخیر، مفهوم خلاقیت در آموزش در سطح جهانی توجه قابل توجهی را به خود جلب کرده است که منعکس کننده شناخت روزافزون پتانسیل آن برای افزایش اثربخشی فرآیندهای یادگیری است. ، جایی که آموزش نقشی محوری در شکل‌دهی به آینده جوانان دارد، ادغام خلاقیت در کلاس درس به‌عنوان یک جنبه حیاتی اصلاحات آموزشی ظاهر می‌شود. این بخش به بررسی ابعاد چندوجهی پذیرش خلاقیت به عنوان کاتالیزوری برای یادگیری مؤثر در کلاس درس ایرانی می‌پردازد، به بررسی مبانی نظری، مفاهیم عملی و پتانسیل تحول‌آفرین پرورش خلاقیت در چشم‌انداز آموزشی می‌پردازد.

خلاقیت یک سازه پیچیده و چندوجهی است که طیفی از فرآیندهای شناختی، عاطفی و انگیزشی را در بر می‌گیرد (استرنبرگ، ۲۰۰۳، ص ۵۶). در بافت ایران، محققان به طور فزاینده‌ای نیاز به حرکت فراتر از روش‌های سنتی حفظ‌کردن و پذیرش راهبردهای آموزشی را که خلاقیت را تحریک می‌کنند، تشخیص داده‌اند (فرخی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۷۸). با پرورش خلاقیت، مربیان می‌توانند دانش‌آموزان را برای تفکر انتقادی، حل مشکلات به صورت خلاقانه و ایجاد عشق مادام‌العمر به یادگیری توانمند کنند (پورتقی و فرخی، ۱۳۹۸، ص ۱۰۲).

یکی از چارچوب های نظری برجسته ای که زیربنای ادغام خلاقیت در آموزش است، "مدل چهار P" است که توسط رودز (۱۹۶۱) پیشنهاد شده است. این مدل بیان می کند که خلاقیت شامل تعامل فرد، فرآیند، محصول و مطبوعات است. در بافت ایران، مربیان می توانند از این چارچوب برای طراحی محیط های یادگیری استفاده کنند که توانایی های فردی دانش آموزان را پرورش می دهد، فرآیندهای خلاقانه را تسهیل می کند، نتایج نوآورانه ایجاد می کند و با بافت اجتماعی-فرهنگی ایران همسو می شود (رضوی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۴۵). شناخت و پذیرش این چهار بعد می تواند به عنوان راهنمای مربیان برای توسعه رویکردهای کل نگر که فراتر از ارائه محتوا است، باشد.

علاوه بر این، تحقیقات نشان می دهد که خلاقیت در آموزش ارتباط نزدیکی با انگیزه درونی و مشارکت دانش آموز دارد (دسی و رایان، ۱۹۸۵، ص ۴۵). در کلاس درس ایرانی، جایی که سیستم های آموزشی اغلب بر پاداش ها و امتحانات بیرونی تأکید دارند، ادغام روش های تدریس خلاق برای تقویت انگیزه درونی دانش آموزان بسیار مهم می شود (ابطحی و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۱۱۲). با پذیرش خلاقیت، مربیان می توانند یک محیط یادگیری پویا ایجاد کنند که علاقه دانش آموزان را جلب کند، توجه آنها را حفظ کند و اشتیاق واقعی برای کسب دانش را پرورش دهد.

پیامدهای عملی پذیرش خلاقیت در کلاس درس ایرانی فراتر از رشد شناختی فردی است و ابعاد اجتماعی و عاطفی را در بر می گیرد. فعالیت های یادگیری مشارکتی که حل مسئله خلاق را تشویق می کند نه تنها عملکرد تحصیلی را افزایش می دهد، بلکه مهارت های اجتماعی و هوش هیجانی را نیز ارتقا می دهد (خالقی و خدایی، ۲۰۱۸، ص ۲۰۹). در بافت فرهنگی ایران که تأکید زیادی بر جمع گرایی دارد، ادغام خلاقیت در آموزش می تواند حس اجتماع و همکاری را در بین دانش آموزان تقویت کند و آنها را برای مشارکت فعال در جامعه گسترده تر آماده کند (رنجبر و عسگری، ۱۳۹۶، ص ۷۸).

علاوه بر این، فناوری راه های نوآورانه ای برای گنجانیدن خلاقیت در کلاس درس ایرانی ارائه می دهد. پلتفرم های دیجیتال و ابزارهای تعاملی فرصتهایی را برای دانش آموزان

فراهم می‌کنند تا خلاقیت خود را به روش‌های مختلف، از ارائه‌های چندرسانه‌ای گرفته تا پروژه‌های آنلاین مشارکتی ابراز کنند. ادغام فناوری در راهبردهای آموزشی خلاق با آرزوهای ایران برای پیشرفت آموزشی همسو می‌شود و دانش آموزان را برای خواسته‌های نیروی کار قرن بیست و یکم آماده می‌کند (وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۸، ص ۲۳).

در پیمودن مسیر به سوی پذیرش خلاقیت در کلاس درس ایرانی، مربیان با چالش‌های مختلفی روبرو هستند. مقاومت در برابر تغییر، کمبود منابع و فشار تست استاندارد از جمله موانعی است که باید برطرف شود (حسینی و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۵۶). با این حال، مربیان با بهره‌گیری از بهترین شیوه‌های بین‌المللی و تطبیق آنها با نیازهای خاص بافت آموزشی ایران، می‌توانند بر این چالش‌ها غلبه کنند و محیطی مساعد برای پرورش خلاقیت ایجاد کنند (Craft, 2005, p. 112).

پذیرش خلاقیت به عنوان کاتالیزوری برای یادگیری مؤثر در کلاس درس ایرانی، پتانسیل بسیار زیادی برای دگرگونی فضای آموزشی دارد. مربیان با پایه‌گذاری شیوه‌های تدریس در چارچوب‌های نظری، شناخت زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی و پرداختن به چالش‌های عملی، می‌توانند یک محیط یادگیری پویا و فراگیر ایجاد کنند. ادغام خلاقیت نه تنها رشد شناختی را افزایش می‌دهد، بلکه انگیزه درونی، مهارت‌های اجتماعی و هوش هیجانی را نیز پرورش می‌دهد. از آنجایی که ایران برای تعالی آموزشی و نوآوری تلاش می‌کند، آغوش خلاقیت به عنوان یک محرک کلیدی برای شکل دادن به نسلی آینده که قادر به رویارویی با چالش‌های جهانی به سرعت در حال تحول است، ظاهر می‌شود.

شکستن سنت‌ها: قدرت رویکردهای تدریس خلاق

در تعقیب تعالی آموزشی، کلاس درس ایرانی در چهارراهی قرار دارد که در آن روش‌های تدریس سنتی در حال ارزیابی مجدد هستند تا راه را برای رویکردهای پویاتر و نوآورانه‌تر باز کنند. «سقوط شکستن: قدرت رویکردهای تدریس خلاقانه» پتانسیل تحول آفرین

گنجاندن روش های تدریس خلاقانه در بافت ایرانی را بررسی می کند. این بخش به چالش های ناشی از شیوه های آموزشی سنتی، مبانی نظری تدریس خلاق، و راهبردهای عملی که مربیان می توانند برای القای خلاقیت در روش های تدریس خود بکار گیرند، می پردازد.

روش های سنتی تدریس از دیرباز با تمرکز بر حفظ صریح، آموزش معلم محور و تاکید بر تست استاندارد مشخص شده است (فرهادی، ۱۳۹۵، ص ۱۱۲). در حالی که این روش ها ممکن است شایستگی های خود را داشته باشند، اغلب تفکر انتقادی را خفه می کنند، مشارکت دانش آموزان را محدود می کنند و مانع رشد مهارت های حل مسئله می شوند (فرج اللهی و محمدی، ۱۳۹۷، ص ۷۸). رهایی از این سنت های ریشه دار برای ایجاد محیط یادگیری پویاتر و مؤثرتر ضروری است.

مبانی نظری رویکردهای تدریس خلاق از نظریه های آموزشی مختلف الهام می گیرد که یادگیری دانش آموز محور و توسعه کل نگر را در اولویت قرار می دهد. برای مثال، رویکرد سازنده گرایانه از مشارکت فعال، همکاری و ادغام تجربیات دنیای واقعی در فرآیند یادگیری حمایت می کند (ویگوتسکی، ۱۹۷۸، ص ۵۶). بکارگیری این رویکرد در کلاس درس ایرانی مستلزم تغییر تمرکز از معلم به عنوان منبع اولیه دانش به ایجاد فرصت هایی برای دانش آموزان است تا درک خود را از طریق کاوش و تحقیق بسازند (زارعی و عبدی، ۲۰۲۱، ص ۸۹).

یکی دیگر از نظریه های تأثیرگذار که رویکردهای تدریس خلاق را آگاه می کند، نظریه هوش های چندگانه گاردنر است (گاردنر، ۱۹۸۳، ص ۲۷). شناخت و پاسخگویی به هوش های متنوع دانش آموزان در کلاس درس ایرانی می تواند شامل طراحی درس هایی باشد که به هوش های زبانی، منطقی-ریاضی، فضایی، موسیقایی، بین فردی، درون فردی و طبیعت گرایانه خوشایند باشد (حسن زاده و احمدی، ۱۳۹۸، ص ۱۳۴). این رویکرد نه تنها تجربه یادگیری را غنی می کند، بلکه به نقاط قوت و علایق منحصر به فرد دانش آموزان نیز می پردازد.

راهبردهای عملی برای سنت شکنی و ادغام رویکردهای آموزشی خلاق متنوع و قابل انطباق با بافت آموزشی ایران است. یکی از روش‌های مؤثر، یادگیری مبتنی بر پروژه است، جایی که دانش‌آموزان به طور مشترک روی پروژه‌هایی کار می‌کنند که نیاز به تفکر انتقادی، حل مسئله و خلاقیت دارند (میرزامانی و اکبری، ۲۰۲۰، ص ۱۰۲). با درگیر شدن در پروژه‌های دنیای واقعی، دانش‌آموزان می‌توانند دانش نظری را در تنظیمات عملی به کار ببرند و درک عمیق تری از موضوع را تقویت کنند.

علاوه بر این، گنجاندن فناوری ابزاری قدرتمند برای سنت شکنی در کلاس درس ایرانی است. منابع دیجیتال، پلتفرم‌های تعاملی و برنامه‌های آموزشی راه‌هایی را برای تجربه‌های یادگیری تعاملی و پویا فراهم می‌کنند (حسینی و کشاورزی، ۱۳۹۱، ص ۴۵). ادغام فناوری در رویکردهای آموزشی نه تنها با اولویت‌های نسل جوان آگاه از فناوری مطابقت دارد، بلکه دانش‌آموزان را برای خواسته‌های آینده مبتنی بر فناوری آماده می‌کند.

رویکردهای تدریس خلاق، هنرها را نیز به عنوان ابزاری برای تقویت بیان خود و تفکر انتقادی در بر می‌گیرد. گنجاندن فعالیت‌هایی مانند موسیقی، نمایش و هنرهای تجسمی در برنامه درسی نه تنها خلاقیت دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد، بلکه کانال‌های جایگزینی را برای درک و بیان مفاهیم پیچیده فراهم می‌کند (احمدی و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۷۸). این رویکرد به ویژه در بافت ایرانی، جایی که هنرها دارای میراث فرهنگی غنی هستند، مرتبط است.

با این حال، سنت شکنی در کلاس درس ایرانی خالی از چالش نیست. مقاومت ذینفعان، از جمله مربیان، والدین و سیاستگذاران، می‌تواند موانع مهمی ایجاد کند (صادقی و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۶۷). غلبه بر این چالش‌ها مستلزم تلاشی هماهنگ برای افزایش آگاهی در مورد مزایای رویکردهای تدریس خلاق و فراهم کردن فرصت‌های توسعه حرفه‌ای برای مربیان است (امینی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۱۲). تلاش‌های مشترک

بین مدارس، جوامع و مقامات آموزشی برای ایجاد محیطی مناسب برای پذیرش گسترده روش‌های تدریس خلاق ضروری است.

«سنت‌شکنی: قدرت رویکردهای تدریس خلاق» بر ضرورت و اهمیت بازنگری شیوه‌های تدریس در کلاس درس ایرانی تأکید می‌کند. با خروج از روش‌های سنتی و پذیرش رویکردهای تدریس خلاق مبتنی بر تئوری آموزشی و راهبردهای عملی، مربیان می‌توانند محیط یادگیری پر جنب و جوش‌تر و مؤثرتری را ایجاد کنند. قدرت سنت شکنی نه تنها در ارتقای نتایج تحصیلی بلکه در پرورش خلاقیت، تفکر انتقادی و سازگاری ضروری برای آماده سازی دانش آموزان ایرانی برای چالش‌های قرن بیست و یکم نهفته است.

پرورش فرهنگ خلاق کلاس درس

پرورش فرهنگ کلاسی خلاق برای رهاسازی پتانسیل کامل دانش آموزان در بستر آموزشی ایران ضروری است. این بخش جنبه‌های چندوجهی پرورش خلاقیت در محیط کلاس را بررسی می‌کند و بر نقش مربیان، تأثیر بر رشد دانش آموزان و ادغام عناصر فرهنگی تأکید می‌کند. در پرورش فرهنگ کلاس درس خلاق، مربیان نقشی محوری به عنوان تسهیل کننده دارند و دانش آموزان را به سمت تفکر نوآورانه و بیان خود راهنمایی می‌کنند.

اولین و مهمترین عنصر در پرورش فرهنگ خلاق کلاسی، طرز فکر مربیان است. معلمان به عنوان الگوهایی برای تفکر خلاق عمل می‌کنند و نگرش آنها نسبت به آزمایش و اکتشاف به طور قابل توجهی بر دانش آموزان تأثیر می‌گذارد. در بافت ایران، برای مربیان ضروری است که ذهنیت رشدی را بپذیرند که به تلاش، انعطاف‌پذیری و پذیرش شکست به عنوان بخشی طبیعی از فرآیند یادگیری ارزش می‌دهد. با تجسم ذهنیتی که کنجکاوی و ذهن باز را ترویج می‌کند، مربیان به ایجاد محیطی کمک می‌کنند که در آن دانش آموزان احساس تشویق به پذیرش خطرات فکری کنند.

ایجاد یک فضای کلاس درس حمایتی و فراگیر به همان اندازه در پرورش خلاقیت بسیار مهم است. در بافت فرهنگی ایران، جایی که روابط بین فردی اهمیت زیادی دارد، پرورش حس تعلق و امنیت روانی از اهمیت بالایی برخوردار است (گل پرور و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۸۹). مریبان باید محیطی ایجاد کنند که دانش آموزان در بیان افکار، ایده ها و دیدگاه های منحصر به فرد خود بدون ترس از قضاوت احساس راحتی کنند. این احساس ایمنی نه تنها خلاقیت را پرورش می دهد، بلکه بهزیستی کلی را نیز افزایش می دهد و به یک تجربه یادگیری مثبت کمک می کند.

محیط فیزیکی کلاس درس نیز در شکل دادن به خلاقیت نقش دارد (تانر، ۲۰۰۹، ص ۲۳۱). در چشم‌انداز آموزشی ایران، کلاس‌های درس اغلب به شیوه‌ای سنتی، با میزهای رو به جلو و فرصت‌های محدودی برای همکاری ساختار می‌یابند (اسفندیاری و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۵۶). تغییر فضای فیزیکی برای تشویق حرکت، همکاری و انعطاف می‌تواند تفکر خلاق را تحریک کند (استرنبرگ و ویلیامز، ۲۰۱۰، ص ۱۰۲). ترکیب مناطق برای فعالیت های گروهی، نمایش کارهای دانش آموز، و ارائه منابعی که حس کنجکاوی را برانگیزد، به محیطی مساعد برای اکتشاف خلاق کمک می کند.

علاوه بر این، برنامه درسی و روش های آموزشی به کار گرفته شده توسط مریبان در پرورش خلاقیت در کلاس درس ایرانی نقش اساسی دارد. ادغام یادگیری مبتنی بر پروژه، وظایف حل مسئله و رویکردهای بین رشته ای می تواند اشکال متنوعی از بیان خلاق را تحریک کند. در بافت آموزشی ایران، که برنامه‌های درسی غالباً محتوایی دارند، مریبان می‌توانند به‌طور استراتژیک عناصر خلاق را در درس‌ها القا کنند و تفکر انتقادی و نوآوری را پرورش دهند (رضوی و محمدی، ۱۳۹۸، ص ۷۸).

حساسیت فرهنگی یکی از جنبه های مهم پرورش خلاقیت در کلاس درس ایرانی است. مریبان ضمن استفاده از بهترین شیوه های بین المللی، باید عناصر میراث فرهنگی غنی ایران را نیز در تجربه یادگیری بشناسند و ادغام کنند (مقیم و ذبیحی، ۱۳۹۶، ص ۹۲). ترکیب نمونه های محلی، هنرهای سنتی و دانش بومی نه تنها برنامه درسی را

مرتبط تر می کند، بلکه حس غرور و هویت را در دانش آموزان القا می کند (میرزاجانی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۱۲). این رویکرد با تعهد ایران به حفظ و ارتقای میراث فرهنگی خود و در عین حال آماده سازی دانش آموزان برای مشارکت جهانی همسو است.

همکاری بین مربیان یکی دیگر از عوامل کلیدی در ایجاد فرهنگ کلاس درس خلاق است. ایجاد جوامع عملی، که در آن معلمان می توانند شیوه های نوآورانه را به اشتراک بگذارند و از یکدیگر بیاموزند، فرهنگ بهبود مستمر را پرورش می دهد (ونگر، ۱۹۹۸، ص ۵۶). در چشم انداز آموزشی ایران، جایی که فرصت های توسعه حرفه ای می تواند محدود باشد، بسترهای مشارکتی راه ارزشمندی را برای مربیان فراهم می کند تا مهارت های آموزشی خود را افزایش دهند و به طور جمعی به پرورش خلاقیت در کلاس کمک کنند.

علیرغم مزایای بی شمار پرورش فرهنگ کلاس درس خلاق، چالش ها همچنان ادامه دارد. منابع محدود، مقاومت در برابر تغییر و فشار آزمون استاندارد از موانع رایجی است که با آن مواجه هستند (پورکریمی و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۷۸). غلبه بر این چالش ها مستلزم یک رویکرد سیستمی است که شامل سیاست گذاران، مدیران مدارس و مربیان می شود که به طور مشترک برای ایجاد محیطی توانمند برای خلاقیت کار کنند.

پرورش فرهنگ کلاس درس خلاق در چشم انداز آموزشی ایران، تلاشی چند وجهی است که شامل ذهنیت مربیان، محیط کلاس، روش های آموزشی، حساسیت فرهنگی و همکاری است. با پرورش ذهنیت رشد، ایجاد فضای حمایتی و پذیرش رویکردهای آموزشی نوآورانه، مربیان می توانند خلاقیت را در دانش آموزان خود برانگیزند. ادغام عناصر فرهنگی و پرداختن به چالش ها از طریق تلاش های مشترک به توسعه یک محیط آموزشی پویا و فراگیر کمک می کند که دانش آموزان را برای چالش های آینده آماده می کند.

نقش معلم در پرورش خلاقیت

در پیگیری شکوفایی خلاقیت در کلاس درس ایرانی، نقش معلم به عنوان عاملی محوری و مؤثر بر رشد ظرفیت های خلاقانه دانش آموزان مطرح می شود. این بخش به بررسی مسئولیت ها و راهبردهای چند وجهی می پردازد که معلمان می توانند برای پرورش خلاقیت به طور مؤثر به کار گیرند. این بحث که در چارچوب های نظری و بینش های عملی استوار است، بر نقش معلم به عنوان تسهیل کننده، محرک و الگویی برای بیان خلاق تأکید می کند که بافت آموزشی گسترده تر ایران را در بر می گیرد.

معلمان نقش اساسی در ایجاد محیط کلاسی دارند که خلاقیت را تحریک می کند. با تکیه بر نظریه اجتماعی-فرهنگی ویگوتسکی، که بر اهمیت تعاملات اجتماعی در یادگیری تأکید می کند (ویگوتسکی، ۱۹۷۸، ص ۸۸)، معلمان می توانند فضایی حمایتی و مشارکتی ایجاد کنند که دانش آموزان را به اشتراک گذاری ایده ها، ریسک کردن و مشارکت در گفتگوی خلاق تشویق کند. (باقری و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۱۲). این رویکرد با ارزش های فرهنگی جمع گرایی و همکاری ایران همسو می شود و حس اجتماع را در کلاس پرورش می دهد (موسوی، ۲۰۱۹، ص ۴۵).

علاوه بر این، نقش معلم به عنوان یک محرک در ارتقای خلاقیت در بین دانش آموزان بسیار مهم است. تئوری خود تعیین می کند که خودمختاری، شایستگی و ارتباط عوامل اساسی در پرورش انگیزه درونی هستند (رایان و دسی، ۲۰۰۰، ص ۶۸). در بافت ایران، جایی که فشارها و امتحانات بیرونی اغلب بر چشم انداز آموزشی غالب است، معلمان می توانند انگیزه درونی دانش آموزان را با ارائه تجربیات یادگیری معنادار و مبتنی بر انتخاب که با علایق و پیشینه فرهنگی آنها همسو باشد، پرورش دهند (کریمی، ۲۰۲۱، ص ۷۶). این رویکرد نه تنها خلاقیت را افزایش می دهد، بلکه به رشد کل نگر دانش آموزان نیز کمک می کند.

معلمان همچنین می توانند با ادغام اشتیاق خود برای یادگیری در فرآیند تدریس به عنوان الگوهایی برای بیان خلاق عمل کنند. با نشان دادن کنجکاوی، نگرش باز و تمایل

به کشف ایده های جدید، معلمان می توانند دانش آموزان را برای اتخاذ یک ذهنیت خلاق ترغیب کنند (عسگری و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۸۹). این امر با مفهوم «معلم به عنوان یک الگو» در نظریه شناخت اجتماعی، با تأکید بر نقش تأثیرگذار معلمان در شکل دهی به باورها، نگرش ها و رفتارهای دانش آموزان همسو می شود (بندورا، ۱۹۸۶، ص ۴۵).

استفاده از روش های تدریس خلاق و راهبردهای آموزشی، یکی دیگر از ابعاد نقش معلم در پرورش خلاقیت است. اجرای یادگیری پروژه محور، فعالیت های حل مسئله و رویکردهای تجربی با اصول سازنده گرایی همسو می شود و دانش آموزان را تشویق می کند تا فعالانه در فرآیند یادگیری شرکت کنند (پیاژه، ۱۹۷۳، ص ۲۳). در کلاس درس ایرانی، جایی که روش های آموزشی سنتی ممکن است غالب باشد، معلمان می توانند این رویکردهای نوآورانه را برای ایجاد یک محیط یادگیری پویا و محرک تطبیق داده و ادغام کنند (حقانی و رجب زاده، ۱۳۹۶، ص ۱۳۴).

علاوه بر این، نقش معلم فراتر از کلاس درس گسترش می یابد و توسعه حرفه ای و همکاری را در بر می گیرد. یادگیری مستمر و همگام ماندن با شیوه های آموزشی نوآورانه برای معلمان برای پرورش مؤثر خلاقیت ضروری است (غلامی و مختاری، ۲۰۱۹، ص ۱۰۲). ابتکارات مشارکتی، مانند جوامع عملی یا پروژه های میان رشته ای، فرصت هایی را برای تبادل ایده ها، به اشتراک گذاشتن بهترین شیوه ها، و به طور جمعی افزایش مهارت های تدریس خلاقانه ای برای معلمان فراهم می کند (شیرزاد و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۵۶).

علیرغم پتانسیل تحول آفرین نقش معلم در پرورش خلاقیت، چالش هایی در بافت آموزشی ایران وجود دارد. منابع محدود، اندازه کلاس های بزرگ و فشار تست استاندارد شده ممکن است موانعی را برای شیوه های تدریس خلاق ایجاد کند (کاوپانی و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۷۸). با این حال، برنامه های توسعه حرفه ای، حمایت از سیاست ها و تلاش های مشترک بین مربیان و سیاست گذاران می توانند به این چالش ها رسیدگی